

AANVULLINGEN OP DE BIJDRAGE VAN E. DE TAEYE OVER "DE BUSKRUIT-
ONTPLOFFING TE OOSTENDE OP 19 SEPTEMBER 1826" (Ostendiana II, 1975)

Op blz. 121 citeert E. DE TAEYE :

"Het grootste gedeelte van het ontploffingsmateriaal nam een zuidoostelijke richting, zodat de stad van veel uitslaande puinstukken gespaard bleef".

Als aanvulling wil ik nog de legende vermelden die de Oostendenaars lieten "circuleren" :

"Op dag ogenblik (van de ontploffing) wierd O.L.Vrouw gezien boven het "poudermagazyn" zeggen de eenen, anderen zeggen dat ze gezien werd in de poorten van het magazijn, haren moederlijken mantel openhoudende, al dan kant van de stad, om de stad te bevrijden van geheel vernietigd te worden".

De overlevering werd lange tijd overgeheveld van generatie op generatie en men vergat er nooit bij te vertellen dat het echt waar was want "het kwam van menschen die zegden dat zijn O.L.Vrouw met hun eigen oogen gezien hadden". Dit alles als we de tekst van de brief van Cr. MENEGHEER, gericht aan de Zeer Eerweerde Heer Kanonik A. DUCLOS mogen geloven (1).

V. DE MONTMORENCY schreef in het jaar 1881 een korte tekst over het voornoemd gebeuren. (2). Het geheel dient met een korreltje zout genomen te worden. De aanvangslijn stemt reeds tot nadenken wat betreft de echtheid van het stuk. Wij citeren :

"Dat is hier geene legende of uitvindsel. Ik heb het mijnen vader hooren vertellen, die het gezien had". Zijn vader was soldaat en stond op de dag van het gebeuren schildwacht aan de poort van het "poudermagazijn". Om tien uren werd hij afgelost door een "wapenmakker". Tien minuten later was hij bezig zijn "kapote" voor het venster in het wachthuis op te rollen, toen hij eensklaps een "vervaarlijken slag hoorde", "de ruiten van het wachthuis vloogen in stukken, en de glasscherven in vaders aangezicht. Of hij keek !". Vervolgens maakte hij zijn eerste gevolgtrekkingen : "Men denkt dat de officier, die dienst deed in het magazijn, omgekocht voor eene groote somme geld, door vijanden der Hollandsche regeering, het pouder zal in brand gesteken hebben".

- Wat wij hier wel wenschen op te merken is dat de "Ollanders" niet in het hart gedragen werden door de Oostendenaars, met uitzondering van een "kleine minoriteit welke orangistisch gezind was -.

Dit zal later n.l. op 30 september 1830 toen de Hollanders Oostende ontruimden, duidelijk naar voor komen.

Wat gebeurde er nu met de schildwacht die "vader soldaat" afgelost had ? "Die werd wel vijfhonderd meters ver gesmeten en daar tegen eene poort verbrijzeld". De fourier die op het ogenblik van het gebeuren in de kazerne (aan het zuideinde gelegen) samen was met een sergeant, beleefde een waar wonder. Hij werd met schrikkelijk geweld door het zware dak geslingerd, en wel tweehonderd stappen vandaar, nedergezet - dat is het rechte woord - zonder ook het minste letsel bekomen te hebben" !

(1) Brief opgemaakt te Oostende, den 26 september 1886. (Rond den Heerd, 1886, p. 355)

(2) Eene ontploffing (Rond den Heerd, 1881, p. 396-397)

- ... "De fourier, een Hollandsche protestant, geloofde echt aan een wonder. "Ik heb onder den mantel van Onze-Lieve-Vrouw gezeten en zij heeft mij beschermd vertelde hij met aandoening, en dit geloof was bij hem zoo sterk, dat hij zich liet dopen, en een voorbeeldig christen wierd".

De sergeant kwam er slechter van af : "Die werd verpletterd en zijn lichaam in stukken getrokken, als had het in de raderen eener machine gezeten". Denk nu niet dat de kous hiermede af is.

"Een zieke soldaat, lag op eenigen afstand van het magazijn, langs de vesting op eenen bank te slapen (sic). Een zware steen ploft met een groot geweld op de zitplank neder, en de soldaat ... is verpletterd, meent gij ? Neen ! Door een alleraardigst toeval, rolt de man van de plank naar beneden de vesting, ongedeerd ! Maar het scheelde ook weinig of hij kwam van den drop in den regen ; want hij was bijna in het water gerold. De plank was door het geweld van den val van den steen, bijna twee voet'n diep in de aarde "gepraamd".

Ik zegde daar zoeven een zieke soldaat, inderdaad, zegt vader, de vent had voordien hevig de koorts, en nu was zij verdwenen !

- ..."De kapitein had ook al een aardig geval ! Wie zou er op zulke stonden, al niet eens in verlegenheid geraken. Een kapitein gelijk een ander ! Nu, de "epaulettendrager" zat uit tijdverdrijf, of uit simpel vermaak, ik weet het niet heel juist, te visschen. Hij hoort den ver-vaarlijken slag, keert hem om en ziet eene wolk steenen op hem afkomen. Bliksemsnel bukt hij ! ... en dat is zijne redding. De steenen ploffen voor zijne voeten in het water. Of hij een weinig bespat werd en zei vader niet, doch men zal wel geene redevoering houden, om het tegen-deel te bewijzen.

Volgens de schrijver waren de meeste officieren "Ollanders" en de Belgen "simpele soldaten".

Dat het aantal slachtoffers betrekkelijk klein was in vergelijking met de kracht van de ontploffing wijdt de schrijver aan het toeval dat "de soldaten juist gedaan hadden met hun soep in de kazerne te eten". Als men nagaat dat de ontploffing even na 10 uur gebeurde, dan valt toch direkt op, het ongewoon tijdstip van de dag om soepbedeling te houden. Wat ons echter meer interesseert is wat er met de soldaten gebeurde, doch hier laat onze vriend V. DE MONTMORENCY ons in het duister. Wanneer wij onderstaande passage uit het vervolg lichten dan kunnen onze brave soldaten niet ver van de plaats van het onheil geweest zijn als men het op de afstanden, welke men op het "Hazegras" diende af te leggen.

"Op het Hazegras, een goed kwart uurs (sic) van de plaats van de ramp, stond en staat nog eene zoutkeet waarvan de zware gewelven "geborsten" waren door den slag. En 'k geloove die scheuringen zijn in de gewelven nog te zien".

Of vader DE MONTMORENCY waarlijk "schildwacht" gestaan heeft voor het "poudermagazijn" blijft een open vraag, maar dat het geheel een aardig stukje "soldatenjargon" is welke hij zijn zoon opdiste, daar twijfelt zeker niemand aan. Wat betreft de slachtoffers konden wij onderstaande teksten terug vinden, voortkomende uit "den Kerkregister van Oostende".

.../...

21 Septembris 1826 (Sepultus est)
cum missa quivam est.

1. Bernardus MULDER, filius Heurici Rotterdamus et Maria Elisabethse Morkel obiit 19 Septembris aetate 49 Annorum, hic miles et sequentes occisi sunt explosione terrigili pulveris bellici 11 Septembris hujus hac in urbe. 21 cum missa quivam miles.
Bernaert MULDER, sergeant 3e bataillon 6e afdeling Infanterie.
2. Petrus MORELS, filius Josepli ex Thieghem et Mariae Josephae Vandenberghe, occisus est 19 hujus aetat 22 ann. et 8 mensium. 21 cum missa quivam miles.
Pieter MORELS, fuselier 3e bataillon, 6e afdeeling Infanterie.
3. Josephus DE LAET ex Melsele, filius Pauli et Joanne Franciseae Vleminck occisus est 19 hujus aetat 29 ann 21 quidam miles.
Joseph DE LAET, fuselier 3de bataillon, 6e afdeeling Infanterie.
4. Josephus Leopoldus GEERAERT ex Roosebeke, filius Caroli et Barbarae Theresiae Thorre, occisus est 19 hujus medio undecimae ante merid aetat 26 ann et fere 9 mensium 21 quidam miles.
Joseph GEERAERT, kannonier.
5. Petrus NAGLER ex Oberkempfen (... van Aberkempten) in Austriaca, filius Johannis et Mariae Lagnen occisus 19 hujus aetat 37 annorum et 2 mensium 21 quidam miles.
Petrus NAGLER, fuselier, 3de bataillon, 6e Afdeeling Infanterie.

Schipper

MONUMENTENZORG.

In de reeks monografieën "Leefmilieu nu", (Uitgeverij De Nederlandsche Boekhandel. Prijs 395 F.), verscheen een belangrijke studie over "Monumentenzorg" geschreven door Ir. Arch. A. De Naeyer.

Naast de historiek van de Monumentenzorg, komen in de talrijke hoofdstukken heel wat aspecten aan bod die de heemkundigen, gezien het boek in zeer vlotte stijl is geschreven, met de grootste interesse zullen lezen, zoals de "Algemene principes uit de theorie van de monumentenzorg" en de "Juridische aspecten van de monumentenzorg".

De indeling die de auteur maakt over de verschillende waarden die elk monument vertegenwoordigt lijkt mij zeer interessant : a) De wetenschappelijke waarde ; b) De esthetische waarde ; c) De maatschappelijke waarde ; d) Utilitaire en economische waarde ; e) Bijkomende waarden bij de historische stedelijke landschappen.

Hij vestigt ook de aandacht op het feit dat Nederland spoedig ingezien heeft dat het ook zogenaamd "jonge" monumenten moest klasseren (uit de periode 1900-1940). De auteur haalt op blz. 93 een passage aan uit het werk van John Ruskin : "Seven lamps of architecture" dat in 1943 verscheen. Wij nemen dit eens ter bezinning over :

"Het kunstwerk en dus ook de monumenten, behoren deels aan hen die ze gebouwd hebben, en deels aan alle generaties die ze na ons zullen aanschouwen. De doden hebben er nog hun rechten op en wij hebben niet het recht om hetgeen overschiet van hun verwezenlijkingen te vernielen... Wijzelf zijn vrij datgene wat wij gebouwd hebben weer af te breken, maar dat wat andere mensen geschapen hebben ten koste van hun kracht, rijkdom, leven, behoort hun toe. Hun rechten verdwijnen niet met hun dood."

O.V.